

Representantforslag 68 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Jon Jæger Gåsvatn, Per Arne Olsen og Kari Kjønås Kjos

Dokument 8:68 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Jæger Gåsvatn, Per Arne Olsen og Kari Kjønås Kjos om innføring av samfunnskontrakt for å bedre samspill mellom offentlig sektor og ideell sektor

Til Stortinget

Bakgrunn

Ideelle og frivillige organisasjoner og stiftelser utfører årlig over 38 000 årsverk innen velferdsfeltet i Norge, med hovedvekt på helse- og omsorgssektoren. Disse er verken markedsorienterte foretak eller formelt underlagt offentlig styring/forvaltningsorganer.

Ideelle velferdsprodusenter har lang tradisjon og har historisk sett vært pionerer på en rekke helse- og omsorgsoppgaver som siden har blitt naturlige oppgaver for velferdsstaten. På helse- og omsorgsfeltet er de ideelle aktørene på mange måter en integrert del av det samlede offentlige tjenestetilbudet, samtidig som de også opptrer som et reelt alternativ og korrektiv til de offentlige institusjonene.

Ideelle aktørers samfunnsrolle er bredt anerkjent, men politiske formuleringer og signaler om gode rammevilkår for ideelle aktører er imidlertid i liten grad konkretisert. Dette er på sett og vis symptomatisk for at man i Norge ikke har hatt en prinsipiell debatt om «velferdsmix» slik en har hatt i mange andre land, dvs. en debatt om på hvilke områder og under hvilke rammevilkår det offentlige og ideelle velferdsprodusenter best kan gjøre nytte og utnytte sine fortrinn.

Forslagsstillerne ønsker at det etableres en samfunnskontrakt for samspillet mellom offentlig sektor

og ideell sektor. En samfunnskontrakt må definere og forankre en felles forståelse av på hvilke områder offentlige myndigheter og ideell sektor har felles mål og utfyllende roller, og hvilke prinsipper samarbeidet skal organiseres etter for at man i størst mulig grad skal kunne nå de felles målene som er satt for helse- og omsorgspolitikken.

Situasjonen i Europa

Storbritannia

I Storbritannia ble det enighet om et sett spilleregler mellom myndighetene og de ideelle organisasjonene i 1998. Avtalen går under navnet *Compact*. I desember 2009 ble det enighet om en revidert avtale. Avtalen er ikke begrenset til én sektor, men gjelder for ideell sektor (third sector) generelt. Avtalen er nokså omfattende og inneholder en rekke konkrete forpliktelser. Den britiske regjeringen har også lagt fram flere handlingsplaner for involvering av ideell sektor i tjenesteproduksjonen.

Danmark

Inspirert av det britiske eksempel ble det i Danmark i 2001 framforhandlet et «Charter for samspill mellom det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige». Avtalen ble inngått mellom representanter for de frivillige organisasjonene, kommunene og amtene og fem departementer.

Charteret har først og fremst form som en politisk erklæring. Blant de mer konkrete punktene er imidlertid en forpliktelse for staten til å vurdere konsekvensene for frivillig sektor av nye lovforslag mv. Videre heter det også:

- «Det offentlige anerkender og støtter den frivillige innsats. Den offentlige støtte skal give vide rammer for det frivillige virke, livet i foreningerne og organisationerne – herunder muligheder

- for utdanning, utvikling og forsøg, der styrker kvaliteten i arbeidet.
- Grundprinsippet er, at de almindelige offentlige tilskud gives, så de frivillige organisationers selvbestemmelse ikke anfægtes.
 - Det offentlige kan afsætte midler til styrkelse og iværksættelse af fælles initiativer mellem det offentlige og de frivillige organisationer eller målrette midler mod særlige opgaver, som det frivillige Danmark/Foreningsdanmark kan påtage sig at løse.»

Avslutningsvis heter det i det danske Charteret at:

«Arbejdsgruppen bag charteret og regeringen oppfordrer til, at charteret benyttes som utgangspunkt for fortsatt dialog om verdier, rammer og konkrete muligheter for samspill mellom det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige på alle nivåer i samfundet.»

Sverige

Den svenske regjeringen vedtok 23. oktober 2008 å inngå en avtale, *Överenskommelsen*, med ideelle organisasjoner innenfor helse- og sosialområdet (helse- og sjukvård og sosial omsorg) og Sveriges Kommuner og Landsting (tilsvarende KS).

Avtalen ble til gjennom en dialog mellom regjeringen (ved Integrations- og jämställdhetsdepartementet og Socialdepartementet), om lag 90 organisasjoner og Sveriges Kommuner og Landsting. Også opposisjonspartiene i Riksdagen, Miljöpartiet og Vänsterpartiet, har vært involvert i diskusjonene om avtalens innhold. Det har vært tverrpolitisk enighet om å inngå avtalen.

I forordet til avtalen sier den svenske regjeringen at arbeidet med avtalen har gitt erfaringer som kan anvendes i kontakten med ideelle organisasjoner innen andre sektorer.

Avtalen inneholder først et forord fra hver av partene, en beskrivelse av hver av partenes utgangspunkt og et felles utgangspunkt for å inngå avtale. Dernest inneholder avtalen en beskrivelse av en felles visjon og seks overordnede prinsipper som skal være veiledende for forpliktelsene (åtaganden) og tiltakene (åtgärder) som skal iverksettes. Avtalen skal følges opp og evalueres kontinuerlig når det gjelder forpliktelser og tiltak, mens de overordnede prinsippene skal revurderes hvert femte år. Man er også enige om å følge utviklingen med hensyn til liknende arbeid i andre land. De seks overordnede prinsippene er:

1. Prinsippet om selvstendighet og uavhengighet
2. Prinsippet om dialog
3. Prinsippet om kvalitet
4. Prinsippet om langsiktighet
5. Prinsippet om åpenhet og innsyn
6. Prinsippet om mangfold.

Prinsippene er nærmere utdypet i avtalen. Til sist er det under hvert av prinsippene konkretisert en rekke forpliktelser og, ikke minst, i alt 28 mer eller mindre konkrete tiltak som regjeringen skal følge opp.

Arbeidet med å følge opp avtalen ledes av en arbeidsgruppe bestående av representanter for alle partene, og det følges opp med bl.a. årlige konferanser hvor partene rapporterer om oppfølging av de tiltakene de har forpliktet seg til.

Andre land

En paraplyorganisasjon for ideelle organisasjoner på europeiske nivå, *European Council of Associations and General Interest (CEDAG)*, jobber for å utvikle et europeisk «charter for civil dialogue».

CEDAG har også laget en oversikt over hvilke land som har eller er i ferd med å utarbeide avtaler/samfunnskontrakter mellom myndigheter og ideell sektor, og ifølge denne oversikten er det inngått avtaler i bl.a. Frankrike, Estland, Irland og Latvia.

Hva skjer i Norge

Det er kjent at KS har tatt initiativ til å utvikle et «charter for samspill mellom det offentlige og det frivillige Norge», jf. s. 198 i St.meld. nr. 39 (2006–2007) Frivillighet for alle. Initiativet er inspirert av det danske charteret. Målet er en samfunnskontrakt (charter) mellom kommunene, staten og de frivillige organisasjonene og det er Frivillighet Norge som samarbeider med KS om dette.

Forslagsstillerne merket seg at HSH i forbindelse med budsjettøringene tok til orde for å oppnevne et utvalg der bl.a. representanter fra regjeringen og HSH er med, og hvor et bredt spekter av ideelle helse- og omsorgsvirksomheter er representert.

Hvor omfattende, konkret og forpliktende en slik samfunnskontrakt skal være, blir på denne måten gjenstand for diskusjon og forhandling mellom de involverte partene. Det at man har innført slike avtaler i våre naboland, burde i utgangspunktet tilsi at det er mulig å gjennomføre i Norge også, forutsatt at det er politisk vilje til det.

Forslagsstillerne mener det i utgangspunktet bør være grunnlag for å få på plass en samfunnskontrakt på helse-, omsorgs- og sosialområdet.

Forslagsstillerne har registrert at man i Sverige har startet opp med en avtale på helse- og sosialområdet, men at man vurderer å utvide til flere områder. I Danmark omfatter avtalen hele den frivillige sektor.

Forslagsstillerne er opptatt av at en slik avtale kan være starten på en prosess som kan skape flere møtepunkter og bedre dialog mellom frivillig sektor og myndighetene. Et argument for en slik avtale er at den vil kunne bidra til at frivillig sektor kommer ut av det som forsker Karl Henrik Sivesind ved Institutt for

samfunnsforskning har kalt «politikkenes blinde flekk».¹

Forslagsstillerne mener en slik samfunnskontrakt vil kunne være et viktig bidrag til å gi ideell sektor større forutsigbarhet. Den vil kunne støtte framveksten av et større mangfold av utførere og leverandører innen helse- og omsorgssektoren, samt å sikre kvalitet, åpenhet og dialog.

Forslagsstillerne mener det er av stor nødvendighet å sikre en selvstendig og uavhengig ideell sektor og at dette er en viktig garanti for demokrati og mangfold.

Forslagsstillerne vil også påpeke at flere aktører og bedre vilkår for ideelle organisasjoner til å drive virksomhet innen pleie og omsorg, gir mennesker større valgfrihet og bedre kvalitet for eksempel for pasienter og mottagere av helse- og sosiale tjenester.

Forslagsstillerne mener at en samfunnskontrakt kan være et viktig verktøy for å bedre samhandlingen mellom offentlig og ideell sektor. Ut fra et kvalitetsperspektiv er det også av betydning å tenke seg FoU-

innsats rettet mot ideelle organisasjoner for å måle resultatene disse oppnår sett i forhold til deres rolle, særegenhet og merverdi.

En samfunnskontrakt kan også være av vesentlig betydning for å ta vare på og videreutvikle den kompetansen ideell sektor besitter og på den måten være et viktig bidrag til å møte de utfordringene samfunnet står overfor på helse- og sosialområdet i årene som kommer.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen oppnevne et offentlig utvalg til å utarbeide et forslag til en norsk samfunnskontrakt på områdene helse, omsorg og sosiale tjenester. Et slikt utvalg bør representere myndighetene, brukerorganisasjonene og et bredt spekter av private og private ideelle helse- og omsorgsvirksomheter.

Resultatet av utvalgets arbeid fremlegges for Stortinget.

¹ Sivesind, Karl Henrik: Halvveis til Soria Moria. Ikke-kommersielle velferdstjenester, politikkenes blinde flekk? <http://www.sivilsamfunn.no/Ressurser/Publikasjoner/Andre-rapporter/2008/2008-003>

18. februar 2010

